

- URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/ponad-piv-roku-viyni-stan-ta-perspektivi-bankivskogo-sektoru-.html>
2. Маслій О.А. Тенденції на страховому ринку України в умовах воєнного стану / О.А. Маслій, М.О. Белкіна // Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах воєнного стану : матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 09 черв. 2022 р. – Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2022. – С. 148-150.
3. Національний банк України: Огляд банківського сектору, 17 лютого 2023 р. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-v-umovah-trivaloyi-viyni-zberegli-doviru-kliiyentiv-visoku-operatsiynu-efektivnist-ta-pributkovist--oglyad-bankivskogo-sektoru>

Кривошлик Т. Д.

к.е.н., доцент, професор кафедри банківської справи та страхування

Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана

СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

Страхування життя є одним з основних інструментів системи соціального захисту населення. В умовах розбудови нових економічних відносин в Україні страхування життя є надійним способом захисту людини від нещасних випадків, хвороб, інвалідності і вагомим джерелом пенсійного забезпечення. Таке страхування дає можливість нагромадити капітал і згодом отримати з нього виплати, виступаючи таким чином фінансовим інструментом забезпечення майбутнього. Крім того, воно «забезпечує значну частину довгострокових інвестицій в національну економіку та сприяє підвищенню її конкурентоспроможності ... є своєрідним індикатором розвитку економіки, підприємництва, інвестиційного ринку цієї держави» [1].

Зауважимо, що страхування життя – це комплексне поняття, сегмент ринку страхування, на якому відбуваються фінансові відносини з купівлі-продажу страхових зобов'язань за договорами довгострокового накопичувального страхування та короткострокового ризикового страхування, обсяг відповідальності за якими передбачає одноразову або розстрочену виплату страхової суми. Страхування життя відповідно до Закону України «Про страхування» від 18.11.2021 р. № 1909-IX [2], охоплює п'ять таких класів: страхування життя до шлюбу та до народження дитини; інвестиційне страхування життя; безперервне страхування здоров'я; пенсійне страхування; страхування життя (інше, окрім вищезазначених). Їх призначення задовольняти потреби страхувальників щодо страхового захисту від настання певних ризиків та забезпечувати інвестиційні інтереси шляхом нагромадження і капіталізації страхових внесків.

В Україні страхування життя тривалий час знаходилося у стані повного

занепаду. Так, упродовж 1994-1999 рр. страхові премії за цим сегментом зменшилися із 61,3 млн грн до 7,6 млн грн, або майже у 8 разів. І лише з 2000 р. страхування життя в Україні почало динамічно розвиватися. Зокрема, за 2000-2003 рр. премії збільшилися з 10,1 млн грн до 72,9 млн грн, або майже 7 разів. А за останні 22 роки сумарний обсяг премій зі страхування життя збільшився у 480 разів і у 2022 р. становить 4854,2 млн грн [3]. Незважаючи на такий динамічний розвиток страхування життя, його частка у загальній структурі страхових премій на страховому ринку є доволі низькою, хоча і має тенденцію до зростання (зокрема, у 200 р. - 0,6 %, у 2020 р. – 11,1 %, у 2022 р. – 12,3 %). Тоді як в розвинутих країнах цей показник становить, наприклад, у Швеції – 82,6%, у Фінляндії – 81,7%, в Італії – 78,2%. Це обумовлено тим, що, страхування життя, по-перше, є стабілізуючим чинником розвитку економіки через свою здатність «зв'язувати» вільні кошти населення, спрямовуючи їх на заощадження замість споживання, що у свою чергу, позитивно впливає на розвиток фінансових ринків та їх інфраструктури, а по-друге, пов'язано з високим рівнем життя населення та достатністю грошових надходжень громадян для формування заощаджень.

Основні причини, що нині стримують розвиток страхування життя пов'язані з негативними чинниками макроекономічного характеру, які особливо посилилися у зв'язку зі спалахом пандемії COVID-19 та воєнним станом в Україні у 2022 р., серед яких виділимо такі:

- низький рівень економічного розвитку країни. Так, у 2021 р. рівень ВВП на душу населення в Україні за інформацією Міністерства фінансів України становив 4834,3 дол. США, що значно менше, ніж у розвинутих країнах, наприклад, у США – 65254 дол. США [4,5];
- низький рівень доходів населення;
- невеликий (близько 7 %) рівень заощаджень населення. Здебільшого доходи, які має частина населення країни, невисокі і їх вистачає лише для задоволення першочергових потреб (придбання продуктів харчування і товарів першої необхідності);
- інфляційні процеси в економіці, і, як наслідок, знецінення страхової суми за договором страхування;
- обмежені напрями інвестиційної діяльності страховиків зі страхування життя;
- недостатня обізнаність населення і юридичних осіб про продукти страхування життя, які надають страховики;
- низький рівень страхової культури потенційних страхувальників – споживачів послуг;
- недовіра потенційних страхувальників (населення, суб'єктів господарювання) до страхових продуктів страховиків.

Таким чином, у страхуванні життя є чимало проблем, які необхідно розв'язувати як на рівні держави, так і страхових компаній.

Розвиток ринку страхування життя в Україні має стати пріоритетом державної економічної та соціальної політики. Цьому має сприяти надання податкових пільг зі страхування життя, зокрема, віднесення підприємствами на валові витрати видатків, пов'язаних з укладенням цих договорів; оподаткування доходів страховиків-резидентів за ставкою 3%, оподаткування доходів страховиків за довгостроковим страхуванням життя за нульовою ставкою;

податкова пільга (знижка) для страхувальників фізичних осіб, які уклали договори довгострокового страхування життя, розмір якої не повинен перевищувати суми прожиткового мінімуму для працездатних осіб, помноженого на коефіцієнт 1,4 за кожен місяць дії договору страхування.

Крім того, стимулювати розвиток страхування життя має упровадження у 2024 р. в дію нового Закону України "Про страхування" [2], який дасть можливість компаніям зі страхування життя розширити свої продуктові лінійки, включивши у свої ліцензії нові для них класи, а після прийняття спеціальних законів, над якими нині працює НБУ, можливість здійснення інвестиційного страхування та безперервного страхування здоров'я.

Значний потенціал для розвитку страхування життя має корпоративне страхування, яке здійснюється за рахунок коштів підприємств-роботодавців (страхувальники) на користь працюючих осіб (застраховані), частка якого упродовж 2018-2022 рр. у структурі премій зі страхування життя становила лише близько 3,0 %. Здійснення корпоративного страхування життя має важливе значення для створення соціальних гарантій та додаткового пенсійного забезпечення для співробітників роботодавців. Активізація розвитку корпоративного страхування життя має позитивно вплинути на відновлення довіри населення до продуктів страхування життя і національної грошової одиниці, виведення частини коштів підприємств «із тіні» і стимулювання зростання платоспроможного попиту населення.

Перелік джерел посилання:

1. Татаріна Т.В. Ринок страхування життя в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету «Наука й економіка»*. 2010 р. Випуск 2 (18). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32608844.pdf>
2. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
3. Національний банк України. Статистика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic>
4. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні 2023. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
5. ВВП на душу населення США. URL: https://bankchart.com.ua/world/spravochniki/vvp_na_dushu_naseleniya/country/9

Лашук Т. Р.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», Зкурс
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування
Піхняк Т. А.*

АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ